

בתי המשפט

ב ד ל ת י ס ס ג ו ר ו ת

תמש 029433/02

עד

תמש 029435/02

תאריך: 05/07/2007

בית משפט לענייני משפחה - חיפה

בפני כב' השופטת אלה מירז

התובע
הנתבעא. ו.
ע"ב"כ עו"ד

בעניין:

נ ג ד

הנתבעת
התובעתמ. ו. ת. ז.
ע"ב"כ עו"ד

הקטינה

א. ו.

ובעניין:

משפחה – הסכם גירושין – ביטולו

■ משפחה – גירושין – הסכם גירושין

■ חוזים – עושק – יסודותיו

■ משפחה – מזונות ילדים – הסכם בין הורים

תביעה לביטול חלקים בהסכם הגירושין אשר קיבל תוקף פס"ד, מטעמים הנוגעים לניצול מצוקתה של התובעת בעת עריכתו ובאופן שההסכם מקפח את זכויותיה. כן הוגשה תביעה לשנוי שיעור המזונות שנקבעו לקטינה ב"הסכם הגירושין".

ביהמ"ש לענייני משפחה קיבל בחלקה את התביעה לשינוי שיעור המזונות בלבד, מן הטעמים הבאים:

המקרים בהם מבוטל הסכם יחסי ממון ו/או "הסכם גירושין" שאושר בבית המשפט, על פי חוק יחסי ממון בין בני זוג תשל"ג-1973 (להלן: "החוק") הם נדירים. שכן, בית המשפט טורח ומסביר לצדדים את מהות ההסכם ומוודא את רצונם החופשי וקשה להוכיח,

שלמרות זאת לא ידע אחד הצדדים על מה חתם ובמה התחייב.

כמו כן, סעיף 18 לחוק החוזים (חלק כללי) תשל"ג-1973 העוסק בעילת העושק קובע שלושה תנאים מצטברים להוכחת העילה והם: א. מצבו הירוד של העשוק – מחמת מצוקתו, חולשתו השיכלית או הגופנית או חוסר נסיונו. קשר סיבתי בין מיני-רציו:

מיני-רציו:

* משפחה – הסכם גירושין – ביטולו

* משפחה – גירושין – הסכם גירושין

* חוזים – עושק – יסודותיו

* משפחה – מזונות ילדים – הסכם בין הורים

תביעה לביטול חלקים בהסכם הגירושין אשר קיבל תוקף פס"ד, מטעמים הנוגעים לניצול מצוקתה של התובעת בעת עריכתו ובאופן שההסכם מקפח את זכויותיה. כן הוגשה תביעה לשנוי שיעור המזונות שנקבעו לקטינה ב"הסכם הגירושין".

ביהמ"ש לענייני משפחה קיבל בחלקה את התביעה לשינוי שיעור המזונות בלבד, מן הטעמים הבאים:

המקרים בהם מבוטל הסכם יחסי ממון ו/או "הסכם גירושין" שאושר בבית המשפט, על פי חוק יחסי ממון בין בני זוג תשל"ג-1973 (להלן: "החוק") הם נדירים. שכן, בית המשפט טורח ומסביר לצדדים את מהות ההסכם ומוודא את רצונם החופשי וקשה להוכיח, שלמרות זאת לא ידע אחד הצדדים על מה חתם ובמה התחייב.

כמו כן, סעיף 18 לחוק החוזים (חלק כללי) תשל"ג-1973 העוסק בעילת העושה קובע שלושה תנאים מצטברים להוכחת העילה והם: א. מצבו הירוד של העושה – מחמת מצוקתו, חולשתו השיכלית או הגופנית או חוסר נסיונו. קשר סיבתי בין התנהגות העושה להתקשרותו של העושה בהסכם. ג. היותו של ההסכם – בלתי סביר וחורג מן המקובל.

במקרה דנן, התובעת שהייתה מיוצגת בשלבי כריתת החוזה ואישורו, לא הביאה ראיה לקיום מצב של מצוקה חולשה או חוסר נסיון, ודי בכך כדי לדחות את טענת העושה. מה גם שההסכם מצוי במתחם הסבירות.

באשר לתקיפת מזונות שנקבעו בהסכם הגירושין אשר קיבל תוקף פס"ד, נקבע בפסיקה, כי יש לבדוק סעיף זה כשלמות אחת עם יתר סעיפי המחלוקת שבהסכם ואין לשנות את המזונות שנקבעו על נקלה, אלא אך ורק במקרים בולטים בהם הוכח שינוי נסיבות מהותי, או בהן מוכחות נסיבות חריגות במיוחד, כמו למשל כאשר האשה קנתה את חירותה על גבם של הקטינים. נקודת המוצא היא שבית המשפט מילא את חובתו ובחן אם ההסכם הוא לטובת הקטינים.

במקרה דנן, על אף שטובת הקטינים נבחנה בשעת אישור ההסכם ולפיכך לא קיימת לקטינים עילת תביעה אישית, הרי שלאחר חתימת ההסכם חל שינוי נסיבות מהותי המצדיק התערבות בגובה המזונות. זאת מחד בשל פטורי התובעת, ומנגד עלייה בהכנסות התובע (משכורת של כ-21,000 ₪ לחודש) והפחתה בהוצאותיו. באיזון בין השיקולים השונים נקבעו מזונות הקטינה (מעבר למחצית הוצ' חינוך ורפואה) על סך 1,500 ₪ לחודש ובנוסף ישלם הנתבע 30% מהוצאות המשכנתא עבור מדור הקטינה ועד לסך של 700 ₪.

פסק דין

1. נשוא פסק הדין הינן שלוש תביעות:
 - א. תביעה לאכיפת הסכם שהגיש התובע - **בתמ"ש** 29433/02.
 - ב. תביעת האשה לפסק דין הצהרתי על בטלות חלקים בהסכם הגירושין - **בתמ"ש** 29434/02.
 - ג. תביעת הקטינה ילידת 1999 באמצעות אמה למזונותיה - **בתמ"ש** 29435/02.
2. הצדדים נשאו זל"ז ביום 11.6.07 ומנישואיהם נולדה הבת א. ילידת 1999, כיום כבת 8. ביום 12.12.02 חתמו הצדדים על הסכם גירושין אשר קבל תוקף של פסק דין בבית משפט זה ביום 25.12.02 (**להלן: "הסכם הגירושין"**).
- בחודש ינואר 2003 עזבה הנתבעת את הדירה המשותפת ברח' נ. (**להלן: "הדירה המשותפת"**) והנתבע המשיך להתגורר בדירה. הצדדים התגרשו זמ"ז בחודש **פברואר** 2003. ביום 7.1.07 רכש התובע את זכויות הנתבעת בדירה המשותפת.

טענות התובעת/נתבעת

לעניין תביעת התובע לאכיפת הסכם בתמ"ש 29433/02

3. טוענת הנתבעת כי מאחר והדירה נמכרה לא היה צורך לקיים הוכחות בתביעה זו. יחד עם זאת, מציינת הנתבעת בתביעה זו כי התביעה הוגשה על ידי התובע ממניעים פסולים ונגועה בחוסר תום לב, קנטרנית ומיותרת ולפיכך לטענתה על התובע לשאת בהוצאות התביעה.

לעניין תביעת התובעת בתמ"ש 29434/02 לביטול חלקים בהסכם

4. התובעת טוענת להתעמרות נפשית וכלכלית קשה מצד הנתבע אשר היוו רקע לחתימתה על "הסכם הגירושין". התובעת מציינת את מצבה הנפשי הקשה שמנע ממנה לעמוד על זכויותיה ובאופן שההסכם מיטיב עם הנתבע ומרע את מצבה.

5. בנוסף, מציינת התובעת כי בחודשים שקדמו לחתימתה על ההסכם עברה חוויה מזעזעת של **הטרדה מינית** לרבות מעשי אינוס במקום עבודתה אשר גרמו לה לסבול מדכאון ואילצוה לקחת תרופות נוגדות דיכאון (עמ' 9 לפרוטוקול מיום 19.3.07).

6. התובעת טוענת לביטול חלקים בהסכם בשל **עושק**. לטענתה מתקיימים כל יסודות עילות העושק ולפיכך יש לבטל את סעיפי החוזה בנושאים הבאים:

א. בסעיף הנוגע **למזונות הילדה** - נקבעו מזונות בסך של 1,000 ש"ח **בלבד** כולל מדור ודמי טיפול לילדה בת 3, כאשר הכנסת הנתבע הינה בגובה של כ-15,000 ש"ח לחודש.

ב. הסעיף הנוגע **לדירה המשותפת** - מרבית ההשקעה הכספית ברכישת הדירה היא של התובעת, אך נאלצה להסכים לחלוקת התמורה בחלקים שווים. יתר על כן "**הסכימה**" לצאת מהדירה המשותפת בעוד הנתבע ממשיך להתגורר בה והיא והקטינה התגוררו בדירות שכורות, כאשר התובעת נושאת בתשלומי המשכנתא.

ג. הסעיף הנוגע **לרכב** - נאלצה לוותר על זכויותיה בכספים המשותפים וברכב.

לטענתה, תנאי ההסכם **גרועים במידה בלתי סבירה מן המקובל** ומבססים את עילת **העושק** כעילה לביטול ההסכם. הנתבע ניצל את חולשתה ומצבה של התובעת לקבלת וויתורים מפליגים ממנה על זכויותיה, כפי שבאים לידי ביטוי בהסכם.

7. **לאור מכירת הדירה** מצמצמת התובעת בסיכומיה את דירשתה לבטל רק את הסעיף בהסכם המתיחס **למזונות הקטינה**.

לעניין תמ"ש 29435/02 תביעה למזונות הקטינה

8. לטענת התובעת סכום המזונות בהסכם בסך של 1,000 ש"ח לקטינה כבת 3 שהינה מקטני קטינים, הינו זעום ביותר ויש להגדילו. לטענתה עד לסוף חודש 7/06 התגוררה עם הקטינה בדירות שכורות וכשלא עמדה בנטל הכספי עברה להתגורר בדירת אמה. לטענתה במגורים עם אמה, היו לה הוצאות עבור מדור הקטינה וכן שילמה 500 ש"ח לחודש עבור אחסון מטלטליהם. לאחרונה, מכספי תמורת זכויותיה בדירה, רכשה דירה ברח' ב, בעזרת הלוואת משכנתא אותה משלמת בתשלומים חודשיים של כ-2,500 ש"ח. כמו כן משלמת ארנונה בסך של כ-450 ש"ח.

9. **לטענתה** - תביעת המזונות של הקטינה בתמ"ש 29435/02 הנה תביעת מזונות עצמאית באשר צרכיה של הקטינה לא נבדקו ולא נבחנו טרם אישור "**הסכם הגירושין**".

הכנסת הנתבע - מגיעה לסך של כ-21,000 ₪ ברוטו לעומת הכנסת הנתבעת כ-11,000 ש"ח ברוטו. לפיכך מבקשת לקבל את תביעת הקטינה למזונות כתביעה עצמאית ולפסוק עבור מזונות ומדור

כמצויין בכתב התביעה, דהיינו: סך של 7,770 ש"ח לחודש החל מיום הגירושין עד לחודש 9/05 בו החלה הילדה ללמוד בגן ומאז סך של 5,970 ש"ח לחודש בקיזוז סכומים ששולמו.

טענות הנתבע/תובע**לעניין תביעת התובע בתמ"ש 29433/02 - לאכיפת הסכם**

10. לטענת התובע הצדדים היו בעלים בחלקים שווים של הזכויות "בדירה". מאז חודש 1/03 מתגוררים הצדדים בנפרד. הנתבעת עזבה את הדירה והתובע נותר להתגורר בדירה ובקש לרכוש זכויות התובעת בדירה בהתאם ל"הסכם הגירושין". לאור סירובה של הנתבעת נאלץ להגיש התביעה.
11. לטענתו הנתבעת בקשה לצאת מהדירה והתובע התחייב לשלם את שכר הדירה בדירה בה התגורר עם הקטינה בסך של \$420 בחודש, בנוסף למזונות עד למכירת הדירה לתקופה של 3 שנים ועד ליום 12/05 (סעיף 11-13 ל"הסכם הגירושין") לטענתו אמנם שילם את הסכום בגין דמי השכירות עד 12/05 למרות שלטענתו הנתבעת כלל לא שכרה דירה למעט תקופה קצרה.
12. לטענתו הנתבעת רצתה להמשיך לשלם את הלוואת המשכנתא על הדירה המשותפת מאחר והצתה לגרור את המשכנתא לנכס אחר על מנת לא לאבד את ההטבות להן הייתה זכאית שאמנם לבסוף כך עשתה.
13. מאחר והנתבעת לא מצאה רוכש לדירה וסרבה לקדם את מכירתה בהתאם לבקשות התובע והצעותיו, ואף התנגדה למכירה, נאלץ להגיש התביעה. ביום 7.1.07 התובע רכש את זכויות הנתבעת בדירה לפי שווי של \$132,000. בשל סירוב הנתבעת נגרמו לתובע הוצאות עבור שכ"ט כונס הנכסים סה"כ סכום של 25,000 ₪ אותם תובע מהנתבעת.

לעניין תמ"ש 29434/02 - תביעת התובעת לביטול חלקים בהסכם

14. התביעה הוגשה 3 שנים לאחר אישור "הסכם הגירושין" במהלכם קיימו הצדדים את כל הוראות ההסכם למעט מכירת הדירה.
15. "הסכם הגירושין" - נערך על ידי באת כח הנתבעת עו"ד מירטנבאום ואילו הנתבע כלל לא היה מיוצג. התובעת יזמה את הגירושין עוד משנת 2001. התובעת כשלה בהוכחת טענותיה לעניין מצבה הנפשי ואי הבאת עדים ו/או מסמכים מטעמה ישמשו לחובתם. התובעת לא הוכיחה את טענתה בדבר השקעות בדירה מעבר למחצית שוויה. ההסדר למכירת הדירה "בהסכם הגירושין" היה בהתאם לרצונה, כאשר בקשה להותיר לעצמה את ההטבות בעניין המשכנתא.
16. לטענתו כל נושא ההטרדה המינית והמשפט בעקבותיו הסתיימו כ-7 חודשים טרם חתימת "הסכם הגירושין". מצבה הנפשי של התובעת לא הוכח בחוות דעת רפואית ללא כל הסבר למחדלה. לפיכך יש לדחות תביעתה ולחייבה בהוצאות בגינה.

לעניין תמ"ש 29434/02 - תביעת מזונות הקטינה

17. בהסכם סוכם בין הצדדים כי הנתבע ישלם 1,000 ₪ לחודש, עבור מזונות ומדור הקטינה ומחצית מהוצאות חריגות. בנוסף שילם הנתבע במשך 3 שנים סך של \$420 לחודש בגין דמי שכירות, בזמן שהתובעת התגוררה בבית אמה מבלי ששלמה דמי שכירות.
18. בפועל יוצא שהנתבע שילם כ-68,000 ₪ שהינם \$420 X 36 חודשים שהנם כפליים מסכום מחצית המשכנתא ומ 30% מהוצאות המדור בהם הינו מחוייב.
19. הנתבע נישא מחדש ב- 6/06 ומעוניין להרחיב משפחתו. לנתבע הוצאות בסך של כ- 7,000 ₪ לחודש. הנתבע היה מוכן ומוכן ליתן תוקף של פסק דין למזונות הזמניים שנפסקו וזאת על מנת לייתר הדיונים שהתנהלו, רק עקב התעקשות התובעת ולפיכך יש לחייבה בהוצאות.

20. לטענת הנתבע, לא ניתן לבטל את החלקים ב"הסכם הגירושין" המתייחסים למזונות בהעדר התנאים הנדרשים לשינוי הנסיבות. אין הכרה "במדור רעיוני" בפסיקה ולפיכך אין לחייב הנתבע בהוצאות מדור שלא קיים.
21. מבקש לדחות התביעה לשינוי מזונות הקטינה מעבר למצויין בהסכם ו/או למזונות הזמניים שנפסקו בהחלטת בית המשפט.

דיון

22. ביום 11.12.06 נתנה החלטה בסוגיית המדור בה צויין, כי בנוסף למזונות שנקבעו בהסכם הגירושין ישלם המשיב למבקשת 30% דמי השתתפות בשכ"ד כנגד הצגת חוזה שכירות ובהעדר חוזה, סכום של 450 ₪ לחודש מיום 1.12.06, מועד בו הפסיק לשלם את דמי השכירות בסך של \$420 ובגין השתתפותו במדור הקטינה.
23. ביום 19.3.07 ניתן פסק דין בתמ"ש 29433/02 כדלקמן:

1. לאור העובדה כי הדירה נמכרה ולמעשה התביעה התקבלה, אין צורך להמשיך לדון בהוכחות ולפיכך אני מורה על סגירת התיק.
 2. לעניין ההוצאות, יטענו הצדדים יחד עם הסיכומים שיוגשו בשתי התביעות האחרות"

לפיכך ולאור מכירת הדירה, אין כל מקום לדון בתביעת התובע לאכיפת ההסכם בתמ"ש 29433/02 אלא רק לעניין ההוצאות כמצויין.

תביעת התובעת בתמ"ש 29434/02 - תביעה לביטול חלקים בהסכם

24. במרכזה של המחלוקת עומד לדיון "הסכם הגירושין" שנחתם בין הצדדים ביום 12.12.02 וקבלת תוקף של פסק דין ביום 25.12.02 בבית משפט למשפחה.
- פסק דין המאשר הסכם או פשרה אליה הגיעו הצדדים, שונה מבחינה מסויימת מפסק דין "רגיל", שכן הוא מורכב משני חלקים. החלק ההסכמי - ההסכם שבין בעלי הדין, והחלק השיפוטי - החלטת בית המשפט אשר נתן להסכם תוקף של פסק דין.
- ראה: רע"א 3960/05 - עו"ד נפתלי נשר נ' שיבלי ראיף בן פאיז. תק-על 2005(4), 3345, עמ' 3346.
- רע"א 4976/00 בית הפסנתר נ' דליה מאור ואח', פ"ד נו(1) 577.
- רע"פ 7148/98 עזרא נ' זלוניאק, פד"י נג (3) 337.

היסוד החוזי העומד בבסיסו של פסק דין שניתן בהסכמה, אינו פוגם בסופיותו של ההליך.

ראה: ע"א 2495/95 הדס בן לולו נ' אטראש אליאס ואח' פ"ד נא(1) 577 עמ' 594-595.

יחד עם זאת, הסכמים שקיבלו תוקף פסק דין אינם חסינים באופן מוחלט מפני ביטולם. במקרה דנן הגישה התובעת תביעה לביטול חלקים בהסכם, שעניינה תקיפת הפן ההסכמי בהסכם. כאשר התובעת מייחדת את טענותיה לביטול הסכם מטעמים הנוגעים לניצול מצוקתה בעת עריכתו ובאופן שההסכם מקפח את זכויותיה.

המקרים בהם מבוטל הסכם יחסי ממון ו/או "הסכם גירושין" שאושר בבית המשפט, על פי חוק יחסי ממון בין בני זוג תשל"ג-1973 (להלן: "החוק") הם נדירים. בית המשפט טורח ומסביר לצדדים את מהות ההסכם ומוודא את רצונם החופשי וקשה להוכיח, שלמרות זאת לא ידע אחד הצדדים על מה חתם ובמה התחייב. התובעת משתיתה תביעתה להכרזה על בטלות חלקים בהסכם על עילה המנויה בחוק החוזים עילת העושה לפי סעיף 18 לחוק. נבדוק טענות התובעת.

טענת העושק

25. סעיף 18 לחוק החוזים (חלק כללי) תשל"ג-1973 העוסק בעילת העושק קובע:
"מי שהתקשר בחוזה עקב ניצול שניצל הצד השני או אחר מטעמו את מצוקת המתקשר, חולשתו השכלית או הגופנית או חוסר נסיונו, ותנאי החוזה גרועים במידה בלתי סבירה מן המקובל, רשאי לבטל את החוזה"
26. יסודות עילת העושק הם שלושה, השלובים זה בזה ככלים שלובים:
 א. מצבו הירוד של העשוק- מחמת מצוקתו, חולשתו השיכלית או הגופנית או חוסר נסיונו.
 ב. קשר סיבתי בין התנהגות העושק להתקשרותו של העשוק בהסכם.
 ג. היותו של ההסכם - בלתי סביר וחורג מן המקובל.
 ראה: ע"א 403/80 סאסי נ' קיקאון פד"י לו (1) 762.
 נבחן אם התקיימו יסודות הסעיף והאם לתובעת עילת תביעה.
27. א. **מצבו הירוד של העשוק-**
 התובעת מציינת את מצוקתה בסעיפים 5-8 וסעיפים 42 ו-48 לתצהירה (ת/1) בו מפרטת כי במהלך הנישואים התובע התעמר בה נפשית, לא תמך בה ולא התחשב במצבה, עקב "ההטרדה המינית" שעברה לטענתה. מעבר לכך אין כל התייחסות למצבה בעת עריכת ההסכם. בחקירתה הנגדית ציינה התובעת (בעמ' 9 לפרוטוקול מיום 19.3.07):
 "ש. את טוענת שמצבך הנפשי בעת עריכת הסכם הגירושין דצמבר 02 היה קשה?
 ת. כן.
 ש. איזו הוכחה הבאת אחת כדי לתמוך בטענה זו?
 ת. דבר ראשון דברים מהרופאה שלי שהתחלתי לקבל תרופות נגד דיכאון שלא לקחתי לפני זה אף פעם.
 ש. איפה כתוב באישור של רופאתך שלא קבלת קודם?
 ת. הייתי לפני 96 ולא קבלתי תרופה נגד דיכאון התחלתי לקבל רק ביוני 02 כשהתחלתי בגירושין. כל התקופה שהייתי אצל הרופאה הזו זה 6 שנים, זו רופאת משפחה.
 ש. חוץ מזה לא הבאת שום הוכחה אחרת לגבי מצבך הנפשי נכון?"
28. התובעת לא המציאה כל מסמך רפואי להוכחת מצבה הרפואי ו/או הנפשי, בעת חתימת ההסכם. לפיכך אין מנוס מדחית טענותיה לענין מצב רפואי "קשה אותו ניצל הנתבע". התובעת לדבריה מצאה פתרון ראוי למצוקתה בפניה לעו"ד שייצגה אותה נאמנה, בעת עריכת "הסכם הגירושין" ועליה שמה יתבה.
29. זה המקום לציין כי עיקרו של הסכם הגירושין בוצע על ידי הנתבע אשר רכש מהתובעת את חלקה בזכויות בדירה. ההסכם אושר אף בבית הדין הרבני והצדדים התגרשו.
30. ב. קשר סיבתי בין התנהגות העושק להתקשרותו של העשוק בהסכם -
 בעניין הנדון, לא הוכחה כל התנהגות מצידו של הנתבע, שהיה בה כדי ללחוץ על התובעת בחתימת ההסכם. הסכמת הצדדים הייתה פרי מו"מ שנהלו ביניהם, כאשר התובעת מיוצגת ע"י עו"ד מירטנבאום המנוסה ובקיאיה בתחום דיני המשפחה. ביום 12.12.02 חתמו הצדדים על ההסכם. ביום 25.12.02 דהיינו לאחר שבועיים התייצבו הצדדים לאישור הסכם הגירושין בבית המשפט. בעמ' 1 לפרוטוקול אישור ההסכם ביום 25.12.02 הודיעו הצדדים לבית המשפט:

"את ההסכם ערכה עבורנו ובהסכמתנו עו"ד דנה מירטנבאום, לאחר שהסבירה לנו את משמעויות סעיפי ההסכם את מהות ההסכם ואישורו"

כמו כן הודיעה עו"ד מירטנבאום לביהמ"ש:

"אני ערכתי עבור המבקשים 1-2 את ההסכם בהסכמתם לאחר שהסברתי להם את משמעויות סעיפי ההסכם, את מהות ההסכם ואישורו"

התובעת אף הצהירה לפרוטוקול:

"ההסכם מקובל עלי, אני מבינה את פרטי ההסכם, את משמעויות סעיפי ההסכם ואת מהות ההסכם ואישורו ואני מבקשת ליתן להסכם תוקף של פסק דין".

31. התובעת הייתה מיוצגת על ידי עורכת דין לכל אורכו של ההליך המשפטי לרבות מועד חתימת ההסכם ואישורו בבית המשפט. ההסכם עצמו הינו פרי מו"מ שהיה בין הצדדים, בנוכחות עו"ד מירטנבאום ב"כ התובעת. כיוון שכך, התובעת אינה יכולה לטעון כי התנהגותו של הנתבע גרמה לניצולה ולהסכמתה לחתימה על ההסכם, שהרי בתווך בין הנתבע לתובעת ניצבה באת כוחה אשר הגנה על האינטרסים שלה.
ראה: תמ"ש (כפר סבא) 4934/03 פלוני נ' פלונית ואח', תק-מש 2006(2) 148.

32. ג. היותו של ההסכם - בלתי סביר וחורג מן המקובל -
באשר להסכם שנחתם, העלתה התובעת את הטענות המצדיקות את טענת הקיפוח וכן את היות ההסכם בלתי סביר וחורג מן המקובל כמצויין בסעיף 6 לפסק הדין.

33. כמובהר, סעיף 18 לחוק החוזים, מאפשר ביטולו של חוזה רק אם הוכחו באופן מצטבר מחד - מצבו הנפשי של המתקשר ומאידך - "תנאיו הגרועים של החוזה".

טענה כי תנאי החוזה גרועים במידה בלתי סבירה מן המקובל, אינה עומדת בפני עצמה ואם ימצא כי ההסכם מקפח לכאורה את אחד הצדדים אין בכך כדי להוביל לבטלותו של ההסכם.
ראה: ע"א 5490/92 שם פסקה 8.

מאחר והתובעת זנחה את כל טענותיה לביטול הסעיפים בהסכם למעט המזונות, לא הוכח בפני כי ההסכם הינו "גרוע במידה בלתי סבירה". כל הסכם ונתוניו, כל הסכם ושיקוליו והלכה פסוקה היא כי "טעות בכדאיות העסקה" אינה עילה לביטול העסקה.

ראה: ע"א 888/75 ספקטור נ' צרפתי, פ"ד לב (1) 231

ע"א 472/86 עזר נ' עזריהו, פ"ד מ"ב (3) 236.

34. מקובל כי המרכיבים של סעיף 18 לחוק החוזים הנ"ל, שענינם ניצול או מצוקה או חולשה או חוסר נסיון (שנדרש שיהיו כבדי משקל), הם מרכיבים שיסודותיהם סוביקטיביים בעוד שמרכיב הדין בתנאי החוזה, שנטען שהם גרועים במידה בלתי סבירה מן המקובל, הוא מרכיב שמבחנו אוביקטיבי. ראה: ע"א 5490/92 פגס נ' פגס תק' עליון 94 (4).

מעיון בתצהיר עדותה הראשית של התובעת וסיכומיה עולה, כי טענת העושה כפי שנטענה בכתב התביעה נטענה באופן כוללני ורחב ללא תימוכין. מכל מקום לא הובאה בפני כל ראיה המוכיחה, חולשה שכלית או גופנית ואף לא על מצוקה ובלבול חמורים וקיצוניים על מנת לבסס טענה כאמור. משלא הובאה ראיה לקיום מצב של מצוקה חולשה או חוסר נסיון דינה של טענת העושה להדחות וככל שהנה מתייחסת למזונות נדון בכך בפרק הדין בתביעת המזונות.

35. יש לזכור, כי במצבים רבים בן-זוג, כדי לקדם גירושין, מסכים לתנאים שיכולים להיות מבחינה אובייקטיבית גרועים, אך מחישים את הגרושין ולפיכך סובייקטיבית לו הם טובים. ראה: המר' 4915/96 פלוני נ' אלמונית (אתר פסק דין).

בהקשר זה ראוי להביא דבריו של הנשיא שמגר בע"א 5490/92 הנ"ל.

"הנטיה של בית המשפט תהיה בדרך כלל לכבד את הרצון המוצהר של הצדדים לחוזה, ודבר זה נכון לגבי חוזים מסחריים וגם הסכמי גירושין. באלה האחרונים, יש לא אחת תנאים המושפעים מן הרצון לקדם ולהקדים את הפרידה והניתוק בין בני הזוג. על כן, יתכן כי צד לחוזה יסכים לתנאים שהם מבחינה אובייקטיבית גרועים אך מחישים את הגירושין, עניין החשוב לו אותה שעה יותר מכל דבר אחר".

בהסכמי גירושין ככלל, יש קושי להצביע על "תנאים מקובלים" לפיכך תנאים יחשבו בלתי סבירים, רק אם על פניהם ניכר כי הם בלתי הגיוניים ובלתי ראויים ומקפחים על פי כל אמת מידה סבירה. במקרה זה לא הוכחו לי תנאים אלו.

36. לאור מכלול הסיבות כמצויין, הגעתי למסקנה כי אין מנוס מדחיית תביעת התובעת.

- א. התובעת לא הוכיחה בראיות ו/או בחוות דעת את מצבה הנפשי הקשה.
- ב. ייצוג התובעת - התובעת היתה מיוצגת ע"י עו"ד מירטנבאום במסגרת התביעה ובמהלך המו"מ לעריכת "הסכם הגירושין", בעוד הנתבע לא היה מיוצג ע"י עורך דין.
- ג. רצון התובעת - התובעת חפצה בהסכם הגירושין ועשתה את בחירותיה והיותורים הנדרשים לפי שיקול דעתה למען מטרתה.
- ד. שיהוי - טענות התובעת לעושה נטענו כ-3 שנים לאחר החתימה על "הסכם הגירושין" בשיהוי ניכר, במיוחד לאחר שהנתבע עמד בהתחייבותיו ע"פ ההסכם. התביעה הוגשה רק לאחר שהנתבע הגיש תביעה לאכיפת הסכם.
- ה. ההסכם אושר בבית משפט למשפחה וקבל תוקף של פס"ד ב-25.12.02 וכן בבית הדין הרבני. הצדדים התגרשו על פיו, מבלי שהתובעת העלתה טענה כלשהי לעושה. לתובעת הייתה הזדמנות לבטל את ההסכם אך לא עשתה כך.
- ו. מימוש ההסכם - חלקו הגדול של ההסכם מומש - התובעת קבלה את כל המגיע לה בהתאם להסכם, כולל חלקה בזכויות, בדירה כולל הגירושין בהם חפצה.

37. מכל המקובץ לעיל, עולה כי התובעת לא הוכיחה בראיות מהימנות את מצבה הנפשי הקשה אותו ניצל הנתבע. לפיכך תביעתה נעדרת עילה לאור העדר קשר סיבתי בין התנהגות העושה להתקשרותו של העושה בהסכם וכן לאור היות ההסכם מצוי במתחם הסבירות. לפיכך תביעת התובעת נדחתה.

לעניין התביעה בתמ"ש 29435/02 – תביעת מזונות הקטינה

38. בתביעה זו מבקשת התובעת לשנות את המזונות שנקבעו ב"הסכם הגירושין" שקבל תוקף של פסק דין.

39. כאשר פסיקת המזונות המקורית באה "בהסכם גירושין", כמו בענייננו, שבדרך כלל הוא בגדר הסכם הכולל נושאים רבים שבמחלוקת, יש לבדוק אותו כשלמות אחת כשם שציינתי:

"בהסכם גירושין - נעשית מערכת איזונים רכושית אשר בה צד אחד - מעביר למשנהו כספים, זכויות בדירה וכו' שתמורתם מסכים הצד השני - לקבל סכום מזונות מסויים עבור הקטינים. דהיינו, בהסכם קיימת מערכת שלמה של נושאים, הכוללת איזונים בין נושאים רבים בין בני הזוג, כאשר עניין המזונות הוא רק חלק מתוכם, ששולב והותאם, בהתחשב בכל הנושאים האחרים שנכללו בהסכם. ההסכם מהווה מעין "תצריף" של כלל הנושאים בדומה ל"פזל". במקרה כזה שינוי של מרכיב אחד ב"פזל" (מזונות) דורש התייחסות לכל יתר מרכיבי ההסכם. לפיכך, שינוי המזונות לא ייעשה בנקל על ידי בית המשפט, אשר יזדקק לבדוק את כל הנושאים שעליהם הוסכם בהסכם הגירושין ולא רק בעניין המזונות".

ראה: תמ"ש 6452/03 א.נ. א. פורסם ביום 21.6.07.

בית המשפט העליון בפרשת "שטיין" התייחס באופן ספציפי לשינויים של דמי מזונות שנקבעו בהסכם גירושין וקיבלו תוקף של פסק דין וקבע:

"עניין סמכות ההתערבות של בית המשפט בסכום המזונות שנקבע בהסכם מחייבת הבהרה: בתחום המזונות, רשאי בית המשפט אמנם לבחון בנסיבות ראיות את קיומו של שינוי נסיבות; אולם, כאשר מדובר על סכום מזונות שנקבע בהסכם בין ההורים, אין לשנות את המזונות שנקבעו על נקלה, אלא אך ורק במקרים בולטים. הסכם גירושין הוא בדרך כלל בגדר הסדר כולל של נקודות רבות שבמחלוקת שאינה ניתנת ליישוב, אחרת לא יהיה ערך להסכם גירושין, וכל הסכם יהיה רק בגדר שלב ביניים, עד לפניה חוזרת לבית המשפט. סיכומו של דבר, אפשר לשנות גם סכומים של דמי מזונות שוהסכם עליהם בחוזה בין ההורים, אולם בטרם יורכע בכך, דרוש שיכנוע חזק, שאכן יש שינוי מהותי בנסיבות המצדיק התערבות במה שהוסכם".

ראה: ע"א 4515/92 שטיין נ' שטיין דינים עליון (לד) 663.

וכן דברי כב' השופט שמגר בפס"ד "לברן" ע"א 5651/91:

"פסק דין שניתן בהסכמה אין לפותחו אלא במקרים נדירים, וזאת בשל אופיו ההסכמי".

שינוי נסיבות - או תביעה עצמאית של הקטין

40. כאשר ההתדיינות היא בין ההורים למזונות הקטין, והקטין אינו צד לתביעה וניתן פסק דין למזונותיו, יכול הקטין להגיש תביעת מזונות חדשה עבורו, ללא צורך בהוכחת שינוי נסיבות. כאשר מדובר מלכתחילה בתביעה עצמאית של הקטין למזונותיו, באמצעות אפוטרופוסיו - הוריו או אחד מהם וניתן פס"ד, אזי אין לדון מחדש במזונותיו, אלא אם הוכח שינוי מהותי בנסיבות המצדיקות זאת.

ראה: ע"א 363/81 פייגה פ"ד לו (3) 187.

ע"א 552/83 מבורך פ"ד לח (1) 526, 530

ע"א 49/92 מהגר נ' גואל פ"ד לח (1) 555, 558

בחינת טובת הקטינים וצריכהם בעת אישור ההסכם

41. בפרשת "פלונים" חידד ביהמ"ש העליון את העקרון כי הגישה המעוגנת במבחן הפורמלי, האם הוגש הליך נפרד בשם הקטינים, פינתה את מקומה למבחן המהותי, האם נבחן ההסכם באספקלריה של טובת הילדים ככל שהוא נוגע למזונותיהם. ראה: בע"מ 7916/03 פלונית נ' פלוני.

מקום בו הסכמת ההורים בהסכם יוחדה לעניין מזונות הקטינים, הרי שהקטינים יוכלו להגיש תביעה למזונות רק במקרה של שינוי נסיבות. ראה: **מזונות ילדים/שלם גריידי 2005 בעמ' 283 א'**. הטעם הוא שבהסכמה שהתייחסה לעניין המזונות, בית המשפט שאישר אותה, בחן את האינטרס של הקטינים בנפרד מהסכסוך שבין ההורים ושקל את טובתם.

"בהלכת רוט" - נקבע שבמדה ועניין המזונות נבחן כדבעי בעת אישור ההסכם, תביעת הקטינים תצטמצם רק לעילת שינוי הנסיבות. **"פרשת פלדמן"** - בימ"ש עליון צעד כברת דרך נוספת וקבע כי יש לדון בתחולת **"הלכת רוט"**, גם כאשר מדובר בהסכם גירושין כולל.

ראה: ע"א 5308/98 **פלדמן תע' 98 (4) 95**.

ע"א 413/85 **רוט נ' רוט פד"י מ(1) 835**.

יוצא כי, בהעדר נסיבות ברורות שסוגיית מזונות הקטינים לא נשקלה עם טובתם, הרי שההסכם מחייב את הקטינים ורק בהוכחת שינוי נסיבות, ניתן לעקוף את פסיקת המזונות שנקבעה בהסכם.

יישום הכללים בפסיקה

42. הגישה המסתמנת בפסיקה כיום, היא לצמצם את ההתערבות המחודשת של ביהמ"ש למשפחה בתביעת מזונות של הקטינים, אשר עניינם הוסדר בהסכם, שקיבל תוקף של פסק דין ובו נבחנו המזונות מתוך ראיית צרכיהם וטובתם של הקטינים.

ביהמ"ש נוטה לקבל רק אותן תביעות בהן מוכח שינוי נסיבות מהותי, או בהן מוכחות נסיבות חריגות במיוחד, כמו למשל כאשר האשה קנתה את חירותה על גבם של הקטינים.

43. ההבחנה בין אינטרס של הורים או אחד מהם, לבין אינטרס של הקטינים הינה מלאכותית במקרים רבים. למשל, במקרה הנפוץ בו נעשה היוון מדור הקטינים כדי לאפשר לאם לקבל ו/או לרכוש את הדירה המשותפת לצדדים ולאפשר לקטינים לעבור את המשבר שנוצר בין ההורים בלא שהם נאלצים לעבור למקום מגורים אחר, הינו אינטרס משותף לילדים ולהורים ואין ספק שתהיה לו השלכה על המזונות והמדור.

44. נשאלת השאלה האם בנסיבות כאלה רשאים הקטינים להגיש תביעה נפרדת עצמאית למדורם? האפשרות של הקטינים להגיש לאחר אישור ההסכם, תביעה עצמאית בטענה שלא דאגו לטובתם מאחר ונפסקו מזונות נמוכים, עלולה לגרום לכך שבן הזוג הלא משמורן, לא יסכים לוותר מראש על כל זכות שמגיעה לו ויעמוד על כך שבית המשפט יפסוק על פי דין.

יש לחזור ולהדגיש את החשיבות שנוצרת לעידוד בני זוג, המצויים בסכסוך להגיע להסכם גירושין כולל. היכולת של האם להגיש בשם הקטינים תביעה עצמאית, חותרת תחת אינטרס חשוב זה.

ראה לעניין זה: דברי השופט שוהם בפרשת **"פלונית"** תמ"ש 30902/02:

"דיון אוטומטי בכל תביעה של קטינים עלול לגרום לתופעה של צדדים המנהלים משא ומתן בהעדר תום לב, בידיעה ברורה המלווה ביעוץ משפטי מתאים, שלאחר מיצוי זכויותיהם על פי הסכם הגירושין, יגישו תביעה בשם הקטינים. תביעה מעין זאת תפר את האיזון שאליו הגיעו הצדדים על פי ההסכם. גם מבחינת בית המשפט לא יהיה טעם באישורו של הסכם אשר מהווה רק את יריית הפתיחה לתביעה עצמאית של הקטינים. אולי יהא על בית המשפט לשמוע את ראיות כדבר שבשגרה קודם לאישור הסכם, על מנת למנוע פתיחתו בשנית מיד לאחר אישורו!?"

תוצאה זו איננה מתקבלת על הדעת ואף איננה מחוייבת המציאות"

מדיניות משפטית נכונה תהיה לצמצם את האפשרות לפתיחת הסכמים, רק לנסיבות מאד מיוחדות. אם אין סימנים לכך שבית המשפט התעלם מחובתו לבדוק את הנסיבות שסבבו את עריכת ההסכם ואת תוכנו, אין הצדקה לביטולו. נקודת המוצא היא שבית המשפט מילא את חובתו ובחן אם ההסכם הוא לטובת הקטינים.

הוכחת שינוי נסיבות

45. **רק נסיבות היורדות לשורשו של פסק הדין הקודם**, והיכולות להשפיע ממש על עצם חובות החייב במזונות, או כאלו הפוגעות או העלולות לפגוע בגובה החיוב, או לשורשו של סכום החיוב, רק נסיבות חדשות כאלו יהוו את "**השינוי המהותי**" הדרוש, כדי שלבית המשפט תהיה האפשרות שבדין לבחון ולשקול מחדש את עניין שיעור המזונות שנפסק בזמנו.

בפסק דין למזונות - שניתן על יסוד הסכם, יש לעשות לזיהוין של הנסיבות שעל יסודן הושגה בזמנו הסכמה - כדי לבחון, האם חל מאז אותה הסכמה שינוי מהותי בנסיבות, המצדיק את שינוי של הפסק. **נטל ההוכחה** - להוכיח את שינוי הנסיבות על ידי המצב דאז, מול המצב העכשווי של יום הגשת התביעה הוא על התובע - "**מבחינת המוציא מחברו עליו הראיה**".

המבחנים - לגבי שינוי נסיבות מהותי מבוססים על **יסודות עובדתיים**. השוואת המצב העובדתי הנתון עם מערכת הנסיבות החדשה.

מהכלל לפרט

46. בדיקת הנתונים העובדתיים של מקרה זה תביאנו לכלל מסקנה האם המדובר "**בתביעה עצמאית**" או האם הוכח "**שינוי נסיבות**" מהותי שיש בו כדי לשנות המזונות שנקבעו בהסכם.
47. ביום 17.11.02 הגישה התובעת בשם בתה, תביעה למזונות בתמ"ש 29430/02 בה פורטו כל הוצאות וצרכי הקטינה. התובעת תבעה עבור הקטינה סך של 4,615 ₪ לחודש מזונות שכללו הוצאות משכנתא 1,400 ₪ וגן 1,750 ₪ ובנוסף תבעה מחצית מהוצאות חינוך והוצאות רפואיות. הנתבע לא הגיש כתב הגנה והצדדים חתמו על הסכם הגירושין ביום 12.12.07.
48. בנסיבות אלה, בהם הצדדים הגיעו להסכם וההסכם נבדק על ידי בית המשפט כולל נושא המזונות, כולל צרכי הקטינה וטובתה, אין מקום לתביעה עצמאית נוספת משקבל ההסכם תוקף של פסק דין.
49. לפיכך כל שנתר הוא לבדוק האם מיום חתימת ההסכם, 12.12.02, ועד ליום הגשת התביעה דנן ביום 5.3.06, דהיינו כ-3 שנים לאחר מכן, היה שינוי נסיבות מהותי המצדיק את שינוי סכום המזונות שהוסכם בין הצדדים.
50. שינוי הנסיבות עליו מצביעה התובעת, מתבטא בשלושה:
- א. התובעת רכשה דירה ונושאת במשכנתא בסך של כ-2,500 ₪ לחודש.
- ב. התובעת פוטרה מעבודתה ואינה עובדת, להבדיל מהמצב בו עבדה בעת עריכת ההסכם.
- ג. הכנסתו של הנתבע מגיעה לסך של כ-21,000 ₪ ח' לחודש ואילו הוצאותיו פחתו, כאשר הוצאות המדור נחסכות ממנו מאחר ומתגורר בדירה המשותפת אותה רכש מהתובעת.
51. נשאלת השאלה האם נסיבות אלו יורדות לשורשו של פסק הדין הקודם ומהוות את "**השינוי המהותי**" הדרוש, כדי שלבית המשפט תהיה האפשרות לבחון ולשקול מחדש את עניין שיעור המזונות שנפסקו בזמנו?

52. אין ספק כי המצב לפיו הקטינה מקבלת מזונות בסך של 1,000 ₪ לחודש בלבד מהכנסה של כ- 20,000 ₪, אינו מצב סביר באופן הדורש התערבות בית המשפט. לאחר עיון בהסכם מיום 12.12.02, הנני מוצאת לנכון להתערב בשיעור המזונות שהוסכם בהסכם בסך של 1,000 ש"ח לחודש, שהינו נמוך לעין שיעור אף מהסכום המינימלי שנקבע בפסיקה.
53. שינוי מהותי בנסיבות, שהתרחש ויש להביאו בחשבון הוא העובדה שהתובעת פוטרה מעבודתה עקב המשפט אותו ניהלה בגין "ההטרדה המינית" עובדה שיש לה השלכות על מזונות הקטינה.
54. שוכנעתי, כי נוצרו נסיבות חדשות מהותיות, שיש להם השלכות על מזונות הקטינה ויש מקום לשינוי המזונות, באופן שיאפשר לקטינה קבלת מזונות הולמים לכיסוי צורכיה.
- לעניין שינוי המזונות** - מזונות הקטינים מורכבים ממזונות, מדור, הוצאות חינוך, רפואה והוצאות חריגות. **לעניין מדור הקטינה** - בהערכה כללית, שיעור דמי המדור לקטינה - בהתחשב בעובדה, שהאם לקחה הלוואת המשכנתא אותה התחייבה לשאת בסך של 2,500 ₪ לחודש, ישתתף הנתבע בשיעור של 30% מתשלום המשכנתא ועד לסך של 700 ₪ לחודש.
- לעניין מזונות הקטינה** - הפסיקה קבעה כי סכום מזונות של כ-1,150 ש"ח לחודש - אשר מגיע להיום לסך של כ-1,250 ש"ח לחודש - הינו סכום אשר אינו דורש לרוב הוכחה כלשהי ומשקף שיעור מינימלי של דמי מזונות לקיום יומו של קטין מבלי שנכלל בסכום זה רכיב המדור ורכיב הגן שגם בו חייב האב, כחלק בלתי נפרד מחבותו במזונות.
- ראה: בר"ע (ת"א) 1895/02 ב.י. תק-מח' 2003(1) עמ' 23019.
55. לאחר ששמעתי את הצדדים ולאור הראיות בפני ולאור הכנסת הנתבע המגיעה לסך של כ-20,000 ₪ ברוטו, נראה לי נכון וצודק בנסיבות העניין, ובהתחשב בעובדה שעדיין האב נושא בתשלום חובות בגין הלוואות, ובהתחשב בכך שהתובעת אינה עובדת, אך בעלת פוטנציאל הכנסה גבוה, לשנות את מזונות הקטינה באופן שמזונות הקטינה יעמדו על סך של 1,500 ₪.
- בהתחשב בעובדה שהנתבע שילם את שכר דירת התובעות הגם שהתגוררו בבית האם, יחלו המזונות מיום 1.7.07.
56. לפיכך נקבע בזאת לעניין מזונות הקטינה כדלקמן:
- א. הנתבע ישלם לתובעת מזונות הקטינה בסך של 1,500 ₪ לחודש מיום 1.7.07, עד מועד זה יעמדו המזונות הזמניים שנקבעו בתוקפן.
- ב. בנוסף ישלם הנתבע 30% מהוצאות המשכנתא עבור מדור הקטינה ועד לסך של 700 ₪.
- ג. הסכום צמוד למדד יוקר המחיה והבסיס הוא המדד שפורסם ביום 15.6.07.
- ההתאמה היא אחת ל-3 חודשים. התשלום ייעשה מידי חודש עד ל-10 לכל חודש.
- ד. בנוסף ישא הנתבע במחצית תשלומי הוצאות החינוך של הקטינה, וההוצאות הרפואיות כמצויין בהסכם.
- ה. קצבת הילדים מהמל"ל תשולם לתובעת.
- ו. סכום המזונות ישולם עד הגיע הקטינה לגיל 18 או עד סיום בית ספר התיכון לפי המאוחר שביניהם. בתקופת השירות הסדיר בצה"ל ישלם הנתבע 1/3 מסכום המזונות.
- לסיכום**
57. א. בתמ"ש 29433/02 - תביעת התובע לאכיפת הסכם הסתיימה עם מכירת הדירה.
- ב. בתמ"ש 29434/02 - תביעת התובעת לביטול הסכם נדחית.

- ג. בתמ"ש 29485/02 - תביעת הקטינה למזונותיה מתקבלת כמצויין בסעיף 56 לפסק הדין.
58. לאור התוצאה אליה הגעתי לא מצאתי לנכון לפסוק הוצאות נגד מי מהצדדים וכל צד ישא בהוצאותיו.
59. **המזכירות תמציא פסק הדין לצדדים ותסגור את שלושת התיקים.**

אלה מירז 54678313-29433/02
ניתן היום י"ט בתמוז, תשס"ז (5 ביולי 2007) בהעדר הצדדים

אלה מירז, שופטת

הקלדנית: רבקה אזאצ'י
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה